

OIKEUS

1 / 2026

Viideskymmenesviides vuosikerta.
Julkaisijat: Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry &
Oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen yhdistys
Päätoimittaja:
Anna Hurmerinta-Haanpää

Oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus demokraattisen oikeusvaltion arvojen puolustajana

Elämme ajassa, jossa joudumme väistämättä kyseenalaistamaan toisen maailmansodan jälkeen julistettujen yhteisten arvojen, kuten demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja edistämisen, universaalisuuden. Tasavallan presidentti *Alexander Stubb* on kuvannut tällaista ajattelua Suomen ulkopoliittisena linjana arvopohjaiseksi realismiksi.¹ Toki on selvää, että kansainvälisesti tarkasteltuna yllä mainitut arvot eivät ole olleet kaikille valtioille tärkeitä tähänkään mennessä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana kuitenkin myös valtiot, joiden arvopohja on aikaisemmin ollut lähellä omaamme, ovat alkaneet toimia (entisten) arvojensa vastaisesti. Myös Euroopan unionin yhteinen arvopohja on murentunut osittain Ukrainan sodan ja globaalien kriisien, osittain EU:n laajentumisen myötä.

Suomalaisen yhteiskunnan ja oikeusjärjestelmän ytimessä ovat oikeusvaltioperiaate, demokratia, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja edistäminen. Vaikka Suomessa onkin vielä toistaiseksi verrattain vahva arvopohja, se on ollut viime aikoina uhattu muun muassa eriarvoisuuden kasvun, oikeistopopulismin nousun sekä erilaisten turvallisuuskien myötä.²

Mitä enemmän arvojamme kyseenalaistetaan ja koitetaan horjuttaa, sitä tiukemmin niitä pitää puolustaa. Myös arvopohjan kyseenalaistamiseen ja horjuttamiseen johtaneiden yhteiskunnallisten muutosten syitä pitää selvittää.³ Vain tällä tavalla karille ajautuva laiva saadaan ehkä kääntymään. Tässä myös oikeus- ja yhteiskuntatieteellisellä tutkimuksella on keskeinen rooli.

1 Ks. arvopohjaisesta realismista tarkemmin esim. Huttunen, Mikko, Arvopohjainen realismi voi tarkoittaa mitä tahansa – ja juuri siksi se on täydellinen ulkopoliittikan linja. *From Lapland with Law: The Blog of the University of Lapland Faculty of Law* 17.6.2024. <https://fromlaplandwithlaw.blogspot.com/2024/06/arvopohjainen-realismi-voi-tarkoittaa.html> (vierailtu 25.3.2026).

2 Ks. esim. Kekkonen, Jukka, Mureneeko oikeusvaltio? *Art House* 2025.

3 *Ibid.*, s. 211.

Sekä Oikeus-lehti että sitä julkaisevat yhdistykset Demla ja OYY osallistuvat aktiivisesti demokraattisten arvojemme puolustamiseen. Demla järjesti taannoin seminaarin EU:n sääntelyn purusta. Seminaarissa kuultiin muun muassa ajatuksia siitä, miten EU:n toimielimissä suhtautuminen demokratiaan, avoimuuteen ja osallisuuteen ovat muuttuneet yhä nihkeämmiksi. Tässä ajassa on tärkeää, että löytyy juristeja, tieteenekijöitä ja aktivisteja, joille arvojemme puolustaminen on prioriteetti.

Tämän lehden kaikissa kirjoituksissa käsitellään tavalla tai toisella arvoja. *Tuukka Brunila* käsittelee kolumnissaan sitä, miten lainvalmistelussa kiire ja erilaisiin turvallisuusuhkiin varautuminen ovat jännitteisessä suhteessa demokratiaperiaatteen kanssa. Lehden artikkeliosion ensimmäisessä artikkelissa *Anne Haarala-Muhonen* ja *Läisa Myyry* raportoivat tutkimuksestaan, jossa analysoitiin oikeustieteen notaarivaiheen opiskelijoiden pohdintoja hyvästä juristista *Schwartzin* arvoteorian⁴ näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan juristiopiskelijoiden arvomaailma on monimuotoinen: tuleville juristeille tärkeitä arvoja ovat oikeudenmukaisuus, toisten ihmisten ja eläinten sekä luonnon hyvinvoinnin edistäminen, ennakkoluulottomuus, avoimuus muutoksille sekä tarkkuus, tunnollisuus ja kärsivällisyys. Osion toisessa artikkelissa *Martti Nieminen* tarkastelee mahdollisen arvonnousuveron oikeudenmukaisuutta Suomen verojärjestelmässä toisaalta muodollisen oikeudenmukaisuusperiaatteen ja toisaalta *John Rawlsin* oikeudenmukaisuusteorian ja eroperiaatteen⁵ näkökulmasta. Lopuksi *Heidi Kankkonen* tutkii artikkelissaan pähteitä ongelmallisesti käyttäneiden ja kontrolli- tai sotealan ammattilaisen välisiä kohtaamisia tilanteissa, joissa pähteitä käyttänyt on kokenut väkivaltaa tai kohtaaminen on tuottanut sitä. Kankkosen tutkimuksessa lähtökohtana on demokraattiseen oikeusvaltioon kuuluva jokaisen ihmisen perusoikeus turvallisuuteen ja ihmisarvoon. Tutkimus osoittaa konkreettisesti, miten arvot toteutuvat julkisessa vallankäytössä erityisesti marginalisoitujen ryhmien kohtaamisissa.

Lehden katsausosiossa *Soili Nystén-Haarala* pohtii esseessään *Anne-Maria Maggan* väitöskirjan innoittamana, voisiko oikeusjärjestelmämme muuttaa nykyistä pluralistisempaan suuntaan niin, että se huomioisi paremmin esimerkiksi alkuperäiskansojen omat oikeusjärjestelmät ja muunlaisten eläinten sekä luonnon oikeudet. *Juba Raitio* tarkastelee katsauksessaan EU:n (epä)yhtenäistä arvopohjaa erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevan EUT:n oikeuskäytännön pohjalta. Kirjoitus keskittyy analysoimaan EUT:ssa vireillä olevaa asiaa C-769/22 *komissio v Unkari* muun muassa Euroopan erilaisten uskontoperinteiden sekä EU-tuomioistuimen aikaisemman perusvapauksia ja perusoikeuksia koskevan oikeuskäytännön ja ihmisoikeuksien suojaamisen näkökulmista.

Paljon arvojemme käytännön toteutumisesta kertoo myös *Jani Hannosen* kirja-arvostelun kohteena oleva *Paavo Teittisen* teos ”Pitkä vuoro – kuinka moderni orjuus juurtui Suomeen?”⁶ Myös tässä numerossa julkaistavien lektioiden taustalla olevissa väitöskirjoissa keskustellaan arvoista. *Katja Keinänen* väitöskirja tarkastelee kansainvälisen oikeuden mahdollisuutta edistää oikeudenmukaisuutta maailmanpolitiikassa. *Paavo Soirila* puolestaan tutkii väitöskirjassaan

4 Schwartz, Shalom, *Universals in the Content and Structure of Values: Theoretical advances and Empirical Tests in 20 Countries*, s. 1–62 teoksessa Mark Zanna (toim.) *Advances in Experimental Social Psychology*. Academic Press 1992.

5 Rawls, John, *A Theory of Justice*. Revised edition. Belknap Press of Harvard University Press 1999 (alkuperäisteos julkaistu 1971).

6 Teittinen, Paavo, *Pitkä vuoro – kuinka moderni orjuus juurtui Suomeen?* Gummerus 2025.

kulttuuriperinnön käsitteen kehittymistä kansainvälisessä oikeudessa sekä esimerkiksi ihmis-oikeuksien ja dekolonisaation vaikutusta siinä.

Tässä lehdessä ei julkaista Oikeudellinen elämä -palstaa. Sillä on pitkät perinteet lehden historiassa, mutta sähköiseen julkaisemiseen siirtymisen myötä palsta ei enää palvele tarkoitustaan. Otan mielelläni vastaan palautetta tästä muutoksesta. Tämän pääkirjoituksen yhteydessä on kirjoittajakutsu ensi vuoden teemanumeroon, jonka aiheena on tiedon julkisuus, yksityisyys ja käytettävyys. Teemanumeron kirjoitukset valitaan abstraktimenettelyn perusteella.

Valoa kevääseen!

Anna Hurmerinta-Haanpää

Kirjoittajakutsu Oikeus-lehden teemanumeroon tiedon julkisuudesta, yksityisyydestä ja käytettävyydestä

Tutkimuksen ja journalismin yhtenä tehtävänä on toimia demokraattisissa oikeusvaltioissa ”neljäntenä valtiomahtina”, jolloin julkisuusperiaatteen ja julkisen keskustelun kautta tahtaavan kritiikin avulla kontrolloidaan viranomaisten toimintaa. Mutta miten tämä onnistuu, kun viranomaiset yhä enenevässä määrin rajoittavat tai hankaloittavat pääsyä julkisiin asiakirjoihin Euroopan unionin yleiseen tietosuojasetukseen vedoten? Vastaavasti suunnitellaan julkisesti saatavilla olevien rikos- ja rangaistustilastojen alasajamista, mikä heikentää oikeusjärjestelmän läpinäkyvyyttä ja tutkittuun tietoon perustuvaa päätöksentekoa.

Samaan aikaan, kun pääsyä julkiseen tietoon vaikeutetaan, kansalaisten yksityisyydensuojaa heikennetään turvallistamiseen liittyvän sääntelyn ja uuden teknologian myötä. Paradoksaalista on, että valtio kerää meistä aina vain enemmän tietoa, mutta me saamme vastaavasti sieltä aikaisempaa vähemmän tietoa. On myös perusteltua pohtia muun muassa sitä, miten tietosuojasetuksen myötä kasvava hallinnollinen taakka muuttaa tutkimustyön resursseja ja ajankäyttöä.

Myös yrityksistä kerätään entistä enemmän tietoa lisääntyneen EU-sääntelyn myötä. Yrityksiä veloitetaan raportoimaan erilaisia tietoja esimerkiksi verotukseen ja vastuullisuuteen liittyen. Raportoinnin tarkoituksena on tarjota tietoa yritysten eri sidosryhmille esimerkiksi sen arvioimiseksi, toimiiko yritys vastuullisesti tai harjoittaako se aggressiivista verosuunnittelua. Tieto voidaan kuitenkin esittää yksipuolisesti itselle edullisella tavalla tai siten, että kokonaiskuvan hahmottaminen on vaikeaa. Tiedon määrä ei myöskään automaattisesti lisää esimerkiksi eri sidosryhmien ymmärrystä tai osallisuutta. Lisäksi raportointi kasvattaa yritysten hallinnollista taakkaa.

Oikeus-lehden vuoden 2027 teemanumerossa pureudutaan tiedon julkisuuden, yksityisyyden ja käytettävyyden kysymyksiin eri näkökulmista. Haemme niin teoreettisia, monitieteisiä, lainopillisia, empiirisiä kuin käytännön kokemuksiin perustuvia tutkimusartikkeleita sekä pienempiä katsauksia ja kirjoituksia aiheesta.

Toivomme kirjoituksia esimerkiksi seuraavanlaisista kysymyksistä:

Mitä tietosuoja-asetus käytännössä edellyttää viranomaisilta ja miten sitä tulisi tulkita julkisuusperiaatteen kontekstissa? Miksi viranomaiset jättävät antamatta tietoja tai hankaloittavat niihin pääsyä? Millaisia käytännön ongelmia tutkijat ja toimittajat ovat työssään kokeneet? Mitä olennaista viranomaisten toiminnasta ja yhteiskunnasta jää piiloon, kun pääsy tiedon ääreen vaikeutuu? Millaista tietoa meistä kerätään ja miten voimme sitä hallita?

Miten lisääntyvä EU:n raportointisääntely vaikuttaa yritysten toimintaan? Antavatko uudet raportointivaatimukset eri sidosryhmille todellisen mahdollisuuden saada luotettavaa tietoa yritysten toiminnasta ja vaikuttaa siihen esimerkiksi julkisen keskustelun kautta?

Teemanumerossa julkaistavat kirjoitukset valitaan abstraktien perusteella. Abstraktista tulee käydä ilmi kirjoituksen aihe ja merkittävyys teemanumeron kannalta sekä vertaisarviointiin tarkoitettussa käsikirjoituksessa myös tutkimuskysymys, näkökulma tai aiottu tutkimusmenetelmä. Mikäli alustavia tuloksia on jo olemassa, ne on hyvä esitellä tiiviisti. Vertaisarviointiin tarkoitettujen kirjoitusten osalta abstraktin suosituspituus on noin 300 sanaa. Lyhyemmissä kirjoituksissa abstraktin suosituspituus on noin 150 sanaa.

Lähetä abstrakti **15.5.2026 mennessä** lehden päätoimittajalle *Anna Hurmerinta-Haanpäälle* (anna.hurmerinta-haanpaa@aalto.fi) ja teemanumeron vierailvalle päätoimittajalle *Tarja Koskelalle* (tarja.s.koskela@uef.fi). Päätoimittajat arvioivat abstraktit ja valitsevat teemanumeroon sisällytettävät kirjoitukset. Ilmoitamme abstraktien hyväksymisestä kirjoittajille 31.5. mennessä.

Vertaisarviointiin lähetettävien käsikirjoitusten tulee olla valmiina 13.9.2026 mennessä, jonka jälkeen ne etenevät normaalisti vertaisarviointiprosessiin. Muut kuin vertaisarviointiin tarkoitetut kirjoitukset tulee olla valmiina 30.10.2026 mennessä. Toimitus ei takaa kirjoituksen julkaisemista, vaikka abstrakti hyväksyttäisiin. Kaikki käsikirjoitukset tulee lähettää Journal.fi-portaalin kautta (<https://oikeus.journal.fi/>), ja käsikirjoituksen muotoilussa tulee noudattaa lehden kirjoittajaohjeita, jotka löytyvät Journal.fi-portaalista (<https://oikeus.journal.fi/about/submissions>) sekä tämän lehden lopusta.